

ЯКОВЕНКО Роман Валерійович,
кандидат економічних наук

ЕКОНОМІЧНІ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ І НАСЛІДКИ ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ МІСТА КІРОВОГРАДА

Виявлено необхідність зміни назви центральноукраїнського обласного центру в силу політичних та юридичних факторів. Проведено різнобічний аналіз причин та наслідків застосування різних назв в умовах російської військової агресії.

Постановка проблеми та її актуальність. 9 квітня 2015 року Верховна Рада України прийняла закон „Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки”. Згідно з цим документом, органи місцевої влади в шестимісячний строк після набуття ним чинності мають подати парламенту пропозиції щодо перейменування населених пунктів, районів та областей, назви яких містять символіку комуністичного тоталітарного режиму. До числа таких міст входять 42 населених пункти, до яких входить і сучасний обласний центр Кіровоград. Чи все так просто зі зміною назви нашого міста, що насправді відбувається довкола цього і якими будуть наслідки застосування різних підходів до розв’язання цієї проблеми? Саме ці питання визначають актуальність та практичне значення наведеного матеріалу не лише для нашого міста, а й для існування української незалежної держави взагалі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова новизна зазначеної проблеми є абсолютною, тобто ніяких попередніх системних досліджень у зазначеному напрямі до цього моменту не існувало, оскільки питання перейменування міста гостро постало лише віднедавна. Практичне коло досліджуваних та використаних джерел інформації складається з досліджень представників сучасного закордонного і українського інституціоналізму та неолібералізму, окремих досліджень місцевих культурологів і краєзнавців, представників місцевої та загальнонаціональної інтелігенції.

Обмеженість досліджень у цій сфері вимагає нового погляду на сучасну геополітичну кризу в стосунках України і російської федерації, та її обґрунтування за рахунок ключових положень сучасної національної економіки.

Метою статті є визначення питань, пов’язаних з перейменуванням міста Кіровограда в концепції економічної та національної безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Україна знаходиться у стані гібридної війни з російською федерацією (написання назви держави з маленької букви – це не помилка, а свідоме ставлення автора до осередку безглуздя та генетичного сміття), і одним з інструментів ведення такої війни є домінування та агресія в культурно-інформаційному середовищі. Прикладом цього є переважаючі російськомовних друкованих та інших засобів масової

інформації, що сприяє формуванню комплексу меншовартості в середовищі мешканців України.

Насправді це є цілком протиприродним, оскільки московія (росія – лише з подачі та з часів Петра I) у її сьогоdnішньому вигляді є виключно наслідком, а не причиною існування Київської Русі. Саме тому ця імперська військова квазідержавна системно здійснює спроби перекручування історії та впливу на свідомість незалежних країн, у тому числі й України.

В умовах ведення такої війни, яка може затягнутись на тривалий час і вимагатиме додаткових смертей кращих українців та знищення нашого економічного потенціалу, надмірно важливе значення має формування національної ідеї. Відтак, визначальною передумовою української національної ідеї має бути пошук відмінностей від сучасної росії – лише таким шляхом ми можемо припинити системні культурні, історичні та економічні зазіхання на нашу державу з боку агресора.

Жодну проблему сьогодення не можна розглядати обмежено у часі та відокремлено від інших чинників. Сьогодні, лише інституціоналізована економічна теорія спроможна дати відповідь на процеси, що відбуваються у суспільстві, та виступає навіть потужнішим інструментом пізнання світу, ніж філософія. Вона є осередком взаємодії економічних, соціальних, політичних, правових, екологічних, психологічних, технологічних та безлічі інших чинників. Тому проблема перейменування міста Кіровограда має вирішуватись не лише за допомогою історичного, топонімічного чи якогось іншого підходу, а враховувати все розмаїття можливостей та всі перераховані чинники.

Одним з визначних теоретико-методологічних ґрунтів сучасного інституціоналізму, як визначальної та найперспективнішої економічної теорії сьогодення, є ідеї Фабіанського товариства щодо еволюційної зміни суспільства шляхом реформ, що здійснюються парламентом [22, с. 424]. В той же час „старий” інституціоналізм рухався від права та політики до економіки [22, с. 452], а сучасний інституціоналізм, одним з визначальних напрямів якого є теорія суспільного вибору, наголошує на втратах, що породжуються діяльністю політичних інституцій [22, с. 454]. Відтак, політична діяльність може спричиняти значні економічні втрати стосовно найрізноманітніших аспектів життєдіяльності людини. Мешканці України можуть навести безліч таких прикладів.

Коротко, всі наслідки та варіанти перейменування міста Кіровограда викладені у таблиці 1.

Найдетальніше неможливість застосування назв „Кіровоград” та „Єлісаветград” довів і обґрунтував у фільмі „Битва за Кропивницького” Ігор Володимирович Смичек [1], який ми пропонуємо до перегляду. Нагадаємо лише декілька з них: ця назва є імперською і такою, що сприяє посиленню діяльності п'ятої колони в серці України; не можна стимулювати закордонний інтерес надаючи певній території країни назви ворога; це суперечить реалізації потенціалу нашого регіону та применшує його значення у становленні сучасної світової культури.

Пропоновані назви перейменування міста Кіровограда та прогнозовані наслідки їх прийняття

Варіант назви	Єли(і?)с(з?)а- ве(е?)тград	Златопіль	Інгульськ	Кропивницький
Критерії				
Наближеність до „руськага міра” та привабливість до зовнішньої агресії	Уособлює та нагадує експансіоністську політику росії по відношенню до українців, є загрозою відновлення колоніального статусу	Не містить прямих загроз, проте ніяк не сприяє формуванню та зміцненню справжньої незалежності	Не має суперечностей з потребами національного та економічного розвитку	Усім своїм змістом протистоїть військовій, культурній та інформаційній агресії, унеможливує маніпулювання російською пропагандою темою новоросії та можливою втратою незалежності Україною
Відповідність національній ідентичності	Заперечує українську ідентичність і нав’язує відверто ворожу	Не містить ознак будь-якої ідентичності	Формує географічну прив’язку території та не звертається до національного чинника	Визначає конкретні досягнення України в сфері формування світової культури, зокрема в сферах драматургії та літератури
Сприяння залученню іноземних інвестицій	Сприяє зменшенню обсягу інвестицій через втрату незалежності	Формує зовнішню (уявну) привабливість до інвестицій у сільське господарство	Порожній звук для зовнішніх інвестицій. Проте професор В. Брехуненко пообіцяв віддати свою річну зарплату у разі саме такого рішення	Сприяє залученню інвестицій усіх представників діаспори, багато з яких вже висловили своє бажання, до всіх сфер економіки – зокрема – туризму та культурної інфраструктури
Сприяння трансформації суспільної свідомості	Формує/зміцнює комплекс меншовартості порівняно з країною-агресором	Підсвідомо сприяє поверненню до аграрної цивілізації	Визначає єдиною перевагою регіону – наявність брудної річки	У разі відповідної інформатизації та підвищення рівня обізнаності громадян – сприятиме підвищенню рівня самоповаги
Формування „цивілізаційного магніту” регіону	Перетворює місто на малоросійську провінцію без перспектив цивілізаційного поступу	Не містить передумов для акумуляції досягнень розвитку	„Цивілізаційний магніт” не діє	Лише така назва спроможна перетворити місто на культурний та цивілізаційний центр – магніт по залученню ідей, концепцій та передумов розвитку
Історично-культурне значення	Має історичну цінність, проте суперечить культурному розвитку	Не містить ні культурного, ні історичного змісту	Підміняє історично-культурний дискурс на територіальний	По-новому формує сприйняття пріоритетів історії нашого міста, визначає його як один з центрів світової культури
Можливість трансформації соціально-економічної системи регіону	Остаточо закріпачує населення в межах регіонально-олігархічної системи, формує класове суспільство	Може сприяти перетворенню економіки області на аграрно-індустріальну або взагалі на аграрну	Консервує негативні процеси в межах економіки регіону	Може сприяти демонополізації та деолігархізації регіону, формуванню повноцінної ринкової конкурентної економіки, на основі базових національних цінностей

Джерело : складено автором самостійно

Будь-яке возвеличення імператриці, яка здійснювала експансіоністську політику щодо нашої держави, особливо в умовах чергових (вже котрих за ліком?) спроб поневолення нашої держави, є неприпустимим з усіх боків людської свідомості, оскільки йдеться не про доньку Анни Бoleйн та Генріха VIII. Прихильники цієї назви застосовують переважно російську мову і не можуть визначитись як саме має називатись лизоград мовою українською з погляду кремлівських лизоблюдів. Російська мова та російська ідеологія в умовах гібридної війни – це не патрони, і не гранати – це снаряди систем залпового знищення української свідомості та самоповаги. Отже назва Єли(і?)с(з?)а-ве(е?)тград суперечить національній ідеї та національній ідеології України на сучасному етапі розвитку України.

Національно–демократична ідеологія відстоює пріоритет людини у розбудові національної економічної системи і правової держави, сприяє усвідомленню національних пріоритетів та формуванню патріотизму. Законодавство при цьому не регламентує права і свободи людини, а захищає їх та формує правосвідомість. Правова держава набуває ознак національно–демократичної, її атрибутами є державна мова та національна самобутня культура, а національними символами – прапор, герб, гімн тощо [11, с. 66].

Національна ідеологія розробляється і втілюється в життя з урахуванням вимог об'єктивних суспільних законів, інтересів різних етнічних груп на таких засадничих принципах:

- конституційний захист прав і свобод усіх етнічних та соціальних верств населення, їх реалізація чинним законодавством і дотримання у відносинах як громадянами, так і державними чиновниками;

- визнання і дотримання усіма громадянами країни положень Конституції держави і чинного законодавства, повага до державних символів і атрибутів, збереження та розвиток культури і традицій корінної нації та етнічних груп населення;

- залежність соціального розвитку кожного громадянина країни від внеску у створення національного продукту, а не від титулу чи посади; неможливість збагачення одних за рахунок погіршення матеріального стану інших, зменшення виробництва національного продукту.

Кожна людина має право на свою думку, якщо вона не загрожує національним інтересам держави, де вона проживає.

Важливим напрямом державної політики в період переходу до ринку є формування і втілення в життя національної ідеології, покликаної об'єднати суспільство і спрямувати його зусилля на забезпечення економічного зростання та підвищення добробуту всіх громадян. Досвід розвинутих країн підтверджує, що ці завдання можуть бути реалізовані лише в тому разі, якщо національна ідеологія розробляється і втілюється в життя з урахуванням вимог об'єктивних суспільних законів (економічних і соціальних), інтересів різних етнічних груп.

До національних інтересів належать насамперед завдання, виконання яких забезпечує самозбереження нації, її виживання: охорона довкілля, захист від зовнішньої експансії, підтримка стабільного життя, чисельності

нації, її здоров'я а також інтелектуального потенціалу та працездатності населення [13, с. 36-37].

Головним і єдиним аргументом прихильників елисаветської назви є історичний принцип – мовляв, наведену назву не можна змінювати, як не можна міняти ім'я людини. Цікаво, як до цього моменту, послідовники такої ідеології, могли дозволити собі мешкати у місті, яке протягом багатьох десятиліть було позбавлене історичної царської назви (у Зинов'євську, Кірово, Кіровограді)? Чому вони не піднімали це питання з 1924 року, за часів радянської влади? Чому адепти такого підходу не сприяли поверненню історичної назви проспекту Комуністичному – проспекту сталіна? Отже все це надумано, і ніякого смислового навантаження, а отже ніякої аргументаційної бази не містить.

Українців, яким не до вподоби власні імена та прізвища, щороку меншає, однак бажаючі їх змінити все одно залишаються. Хтось прагне позбутися неприємного назвиська, іншим докучають постійні перекручування прізвища в державних установах. Киянин Андрій Титаренко, який ще донедавна був Тітаренком, розповідає: „Не пам'ятаю вже, звідки це „і” взялося. У ще радянському свідоцтві про народження, здається, моє прізвище було записано російською”. Андрій говорить, що до студентських часів спілкувався російською, тому особливої уваги звучанню прізвища не приділяв. „Однак пізніше почав відчувати дискомфорт, бо потрапив до україномовного університетського середовища, яке й наштовхнуло на зміну мови спілкування”, – зазначає Андрій [24]. Найчастіше українці змінюють такі прізвища, як Пацюк, Дурило, Мартишко, Невмивако, Котьонок, Баран, Дрісняніков, Хуліхуєва, Сопленков, Малафєєв, Довбня, Бібздюк, Пукало, Синепупенко та інші, що можуть викликати посмішку. Отже, зміна назви міста з запозиченого на власне, гармонійне не створить нічого поганого – а навпаки. Оскільки цю назву місту давали не батьки, а ті, хто швиденько натягнув новонародженому кайдани.

При цьому варто згадати повернення історичної назви вулиці „Дворцова”. То дрібниця, що слова „дворець” в українській мові немає...

Наведемо думку щодо перейменування нашого міста, висловлену одним з найпопулярніших сучасних українських письменників Юрієм Андруховичем.

„Міста Кіровакан у Вірменії немає вже з два десятки років. Кіровабада немає вже давно ні в Азербайджані, ані в Таджикистані (був і в тих, і в тих). А у нас, в Україні, Кіровоград є. Бо ми ж ідемо в Європу. Щоправда, в ногу з Росією, в якій також залишився свій Кіров (і це не болгарський співак). Проте в Європі, якщо чесно, Карл-Маркс-Штадт за першої ж нагоди відразу знову став Хемнітцом.

То що, скажете, повертатися до початків, до витоків? До Єлисаветграда? Не найгіршою ж була для України Єлисавета-цариця: покохала Розумовського, Олексу, гетьманат повернула, Кирило-гетьман при ній у перуці й кафтані гоголем ходив. А могла б і Січ зруйнувати, як деякі. До того ж, кажуть окремі елисаветяни, й цариця в тій історичній назві не

цариця ніяка, а Свята Єлисавета – матінка Івана Хрестителя. Ми ж хіба не християни, щоб її цуратися?

Ну, так маніпулювати свідомістю (особливо якщо в переважній більшості населення вона у критичному дефіциті) у нас навчилися філігранно. У нас тепер і Століпін „великий українець”, і Денікін, здається, вже також. А Муравйов? От Муравйова б у „великі українці”! Як це ще досі влада не здогадалася? Де пам’ятні дошки, пам’ятники де? Щорсу є, а Муравйову нема?” [2].

Як і будь-яка діяльність людини – витрачання коштів на спецоперацію ФСБ „Єлисаветград,” має характеризуватись та описуватись критеріями економіки та ефективності. Англійська мова знає 2 підходи до економічної категорії „ефективність” – 1) „здійснення правильних заходів”, 2) „правильне здійснення заходів” [10, с. 30]. Однак аналіз ефективності виступає можливим лише за умови, якщо застосовувані ресурси є обмеженими – якщо вони необмежені – аналіз ефективності стає недоречним. Однак, внутрішньо-підривна діяльність країни-сусіда не керується принципами економічної прибутковості та розумності людської поведінки – вона керується лише ненавистю, що обумовлена власною інтелектуальною та культурною обмеженістю відносно мешканців нашої держави. Тобто, якщо ми маємо обмежені кошти та ресурси, і намагаємось діяти відповідно до економічних та людських законів, то ватні агресори діють в умовах незмірних грошових ресурсів (гроші виділяються шалені), але в умовах обмеженості совісті та людських якостей. Саме це виводить сучасну росію за межі людської поведінки, тобто в моральному аспекті та через відсутність індивідуальності, так зване „стадне мислення”, їх вважати людьми не можна.

Гроші, які витрачаються на саме цю операцію є величезними і протистояти елісаветизації доволі складно. Спробуємо розібратись хто цим займається. В першу чергу – це місцеві редактори засобів масової інформації – прислужники місцевих мікро- та недоолігархів. Категорію „недоолігарх” прошу вважати авторською і розуміти під нею наступне. Олігарх – це суб’єкт відносин, що використовує державні ресурси, систему державних закупівель і державний бюджет для кратного збільшення власних прибутків, більшу частину яких він виводить через спеціальні економічні зони (офшори). Недоолігарх не має можливості використовувати державний бюджет і прагне нав’язувати свої правила місцевим бюджетам і використовувати місцеві резерви та ресурси для зростання рівня власного добробуту. Доступу до офшорів такі суб’єкти, в більшості випадків, не мають, тому більшість коштів „осідає” в їх кишнях, що поступово призводить до формування системи феодалної й тотальної залежності населення від таких осіб у межах певної території. Таких осіб у Кіровограді декілька (і всім мешканцям добре відомі ці прізвища) – вони тотально контролюють всі економічні процеси у місті, і так чи інакше мають відношення до партії регіонів – організатора та спонсора зовнішньої агресії. І головна риса – кожен недоолігарх мріє позбутись префіксу „недо-”.

До числа активів недоолігархів належать і регіональні ЗМІ – і це переважно не комерційні проекти, а джерела додаткового хизування та формування залежності місцевих журналістів від цих осіб. Журналісти, у свою чергу, сприяють формуванню позитивного іміджу недоолігархів як через професійну діяльність, так і через неформальне спілкування. Цікаво, які газети наважаться надрукувати саме цей матеріал?

Так вже сталося, що реформи, хоча й черепахової швидкості, та перерозподіл контролю за грошовими потоками обмежили можливості отримання прибутків олігархами, не говорячи вже про недоолігархів, які, до того ж, є більш вразливими для закону. Саме тому єдиним способом отримання надприбутків такими особами часто-густо виступає сприяння зовнішній агресії через певні конкретні форми. Зрозуміло, що грошові перекази таким особам через банки та фінансові установи так чи інакше перебувають під контролем відповідних структур. Тому для аналізу слід брати до уваги наступне.

Таке фінансування відбувається через: закупівлю виробленої продукції, сировини або оплати послуг за набагато вищим цінами, що склались на ринку (антидемпінг); рефінансування українських, або частково українських банків центробанком рф, надання суттєвих позик урядом чи неурядовими структурами, „благодійність” приватних осіб стосовно „культурних” проектів, виставок, утримання різноманітних центрів, салонів, музеїв та галерей; відкрита передача готівки через кордон. Отже, якщо певний вид регіонального бізнесу посилив свій товарообіг з рф – треба придивитись до нього уважніше.

Найцікавішим є те, що абсолютна більшість кіровоградських ЗМІ одноголосно співає про лизоград та друкує рейтинги, де визначає домінування саме цієї назви в уподобаннях мешканців.

На жаль, учасники конференції щодо перейменування міста, що мала місце 11 червня ц.р., свідомо чи несвідомо стали учасниками традиційної для українців „гри” щодо розмивання голосів проти визначального опонента. Так завжди діяли Л. Кучма (а роль цього персонажа у тому, що відбувається зараз, не досліджена...), В. Янукович, їх партії та окремі члени, що представляли владу на парламентських виборах. Нагадаємо, що, наприклад, у 2004 році кожний, хто голосував не за Ющенка – фактично віддавав свій голос Януковичу. Так само й зараз – відбувається все можливе для розмивання голосів прогресивно мислячих громадян між назвами „Златопіль”, „Інгульськ”, „Новокозачин” тощо.

Доволі дивно, що особи, які тривалий час агітували за „Златопіль” миттєво перефарбувались на інгульчан, хоча ця назва майже нічого не дає (див. табл.1). При цьому доктор історичних наук, професор В.А. Брехуненко, що родом з Долинської нашої області а зараз працює в одному з інститутів НАН України пообіцяв віддати свою річну зарплату, що за даними „Першої електронної газети” складає 120 тис. гривень (у Кіровограді професори отримують вдвічі менше!) на очищення річки, якщо місто назвуть Інгульськом. Тут можливі декілька варіантів: 1) він не збирається віддавати

гроші; 2) він знає, що цієї назви не буде ніколи; 3) він має додаткові джерела доходів, що дозволяють йому безболісно жертвувати 120 тис. гривень; 4) він отримує додаткове фінансування з джерел, на які я вже звертав увагу вище.

Чи є українською назва Інгульськ? Дозволимо собі навести ще один витяг зі статті; цього разу звернемося до поета Р. Любарського та філологічного аспекту цього питання.

„Щодо найменування річки Інгул серед фахівців й донині немає ясного розуміння етимології цього слова. За однією версією воно має скіфську природу: „ін” – печера, „гуль” – річка. (Появу назви пояснюють тим, що скіфи-кочовики зимували в долинах і плавнях цих річок, копаючи печери і в такий спосіб утворюючи перші поселення в цих краях.) За іншою – тюрксько-татарське походження („Ені гел”) і в перекладі означає „Нове озеро”. Ще одна версія поєднує цю назву зі словом „Ангел” (також тюркського походження), що означає „перешкода”, „бар’єр”.

Таким чином, ті, хто галасує за суто українську назву, не втрапляють у „точку”. Точку національного відліку. При цьому, як і з чим мають асоціювати себе мешканці міста: з „печерою”, „озером” чи „перешкодою”?

Якщо комусь не подобається кропива, що лежить в основі прізвища, пояснюю: у народній культурі кропива відіграє роль оберегу, вона також є символом родючості.” [3].

Розпорошення між різними назвами призведе до появи на мапі України кремлелізоблюдинська. Зараз, як ніколи, потрібна консолідація довкола української патріотичної назви.

Проблема перейменування у часі наблизатиметься до місцевих виборів, і це, на жаль, може стати суттєвою проблемою, оскільки гречку вже засіяно, і її сходів вже чекають.

У сучасних умовах наявність великої кількості грошей свідчить або про зовнішнє фінансування, або про незаконність отримання коштів та небажання допомагати українським силам опору. Людина, члени родини якої стримують ворожу навалу, або яка активно допомагає фронту – ніколи не сприятиме поширенню лизограда в серці України.

У процесі політичної конкуренції доволі часто політичні партії та різноманітні кандидати намагаються позиціонувати себе, як сегмент ринку монополістичної конкуренції, наголошуючи на їх суттєву кількість та наявність якісних відмінностей. Але, як доводить практика, в Україні існує декілька потужних внутрішніх політичних систем (комусь більше до вподоби поняття „клан”), які насправді маніпулюють більшістю політичних процесів. А враховуючи той фактор, що метою організації політичного процесу є отримання доходу, що багаторазово перевищує економічний прибуток, можна зробити такий проміжний висновок. Політичний ринок України (як загальнодержавний так і окремі територіальні) сьогодні являє собою олігополістичну структуру, яка характеризується такими рисами: декілька представників з високою концентрацією влади і капіталу та випуск стандартизованої продукції [23, с. 451] (принцип політичної поведінки).

Відтак фактором формування прозорих і відповідальних „правил гри” на політичному ринку є демонополізація власності на економічні ресурси [9, с. 390]. Пропонування конкретних назв може стати інструментом пошуку нецінової конкуренції, тобто формування ілюзій щодо наявності якісних відмінностей між окремими представниками кланів регіональної економічної влади.

Національна економіка спирається на джерела та основи саморозвитку економіки, які представлені суперечностями технологічних, соціальних та соціально-економічних укладів.

Суспільно-виробнича технологія показує відношення людини до природи і характеризується рівнем розвитку засобів праці, методами праці, рівнем створених матеріальних і духовних благ.

Технологічний спосіб виробництва складається з поєднання суспільно-виробничої технології та організації виробництва, і визначає тип цивілізації – доіндустріальний, промисловий чи постіндустріальний. У доіндустріальному суспільстві визначальною була (а у ряді країн залишається й до сьогодні) сільськогосподарська сфера з церквою та армією, як головними інститутами суспільства; у індустріальному – промисловість з корпорацією та фірмою на чолі; у постіндустріальному – сфера послуг та інформації з вищим навчальним закладом, як головним місцем її виробництва та зосередження.

Доіндустріальна, аграрна цивілізація – це перший спосіб організації людського суспільства, властивий рабовласництву та феодалізму, за якого визначальним фактором виробництва виступає земля. Намагання нав’язати нашому місту назву Златопіль – це спроби повернення до аграрної епохи, хоча зараз ми знаходимось на індустріальній стадії, а розвинуті країни – на постіндустріальній.

Соціальний уклад – це система відтворення людини як особистості, що включає в себе дві складові:

- а) активну – професійно-освітній потенціал;
- б) інерційну – сукупність національно-культурних норм, традицій, правил, менталітет.

Багатоукладність національної економіки та суперечності, що виникають між технологічним, соціальним та економічним укладами складають джерело саморозвитку економіки [4, с. 66–67].

Відтак, у системі розвитку сучасної суспільної системи, обов’язковим елементом якої є економіка, дедалі більше значення відіграє національно-культурна складова. Цікавим є той факт, що ціни в сфері культури зростають повільніше, ніж загальний індекс цін. Так, у сфері відпочинку і культури в 2001 році індекс споживчих цін склав 104,3%, коли загальний індекс споживчих цін становив 112%. Така тенденція зберігається протягом останніх десятиліть: індекс цін у сфері відпочинку і культури у 2003 р. – 101,9%, загальний – 105,2%, у 2005 році – 102,7% та 113,5%, у 2007 р. – 104,7% та 112,8%, в 2008 р. – 117,1% та 125,2% відповідно [16, с. 74-75]. Це свідчить про те, що культурні потреби не є первинними та не відіграють

сьогодні в Україні визначальної ролі в структурі споживання. Але, безумовно, на основі проаналізованих даних, можна зробити висновок, що культурно-суспільна складова в Україні відіграє дедалі важливіше значення [8, с. 159].

Як було зазначено у передачі телеканалу ZIK „Гра у класику” (ефір від 22 червня 2015 року) хорватський президент – композитор класичної музики, прем’єр Ірландії – поет, очільником перехідного уряду після перевороту в Мадагаскарі 2009 року став... діджей. Чи не час і нам визнати своїх діячів культури, називаючи на їх честь міста?

Але мало хто розуміє значимість культурно-просвітницької діяльності засновника першого в світі українського професійного театру... Адже справа Кропивницького виходила далеко за межі театрального мистецтва, вона надала поштовх не лише для створення Галицького театру, але й згуртувала дві рідні спільноти Західної та Східної України, що існували на межі двох імперій, в єдину українську націю [25].

Ім’я Марка Лукича Кропивницького – драматурга, актора, режисера, антрепренера і композитора, єдине ім’я, що спроможне сформувати ментальний портрет регіону. Воно не лише визначає досягнення нашого краю, а й формує якісні ментальні відмінності України від московії, і нашого краю зокрема, а відтак може стати визначальним осередком формування нової національної ідеї України.

Дозволимо собі навести цитування зі статті Ігоря Смичека:

„Оглядаючи історію українського театру першої половини XIX сторіччя, Іван Франко робив висновок, що „від кінця XVIII віку театр на Україні мав свою доволі багату і цікаву історію і при сприяючих обставинах міг би статися справді освітньою, цивілізаційною і національною силою. Та він нею не стався...”. Бо причина цього, на думку Франка, полягала в „обрусінні” царатом України, його колонізаторській політиці, а також у відсутності в театрі суспільно значимого українського репертуару, що „був убогий” після І. Котляревського та Г. Квітки-Основ’яненка аж до часів М. Кропивницького.

Визнаючи нашого земляка батьком українського театру, Франко віддавав йому шану як борцеві за національну культуру, її очищення від іноземних впливів та проти русифікаторської політики російського самодержавства. Бо й справді внаслідок поліцейських переслідувань у 80-х – 90-х роках XIX століття театр корифеїв української сцени не міг потрапити не лише за межі російської імперії, скажімо, в Галичину чи Сербію, як того прагнув Кропивницький, а навіть в окремі губернії, на які була поділена Україна і куди приїзд театру був заборонений. Відомо, що протягом десяти років (до 1893-го) театру заборонялося відвідувати Київ.” [25].

Слідуючи за такою логікою мешканці нашого міста зможуть створити, за висловом відомого українського журналіста Віталія Портнікова, „цивілізаційний і культурний магніт”. Тобто справжню серцевину нашої незалежної держави. Саме це сприятиме і трансформації економічної

системи, зокрема розвитку місцевого туризму, різноманітних культурно-мистецьких заходів. На даний момент у сфері туризму зайнято біля 100 млн. осіб (16% від усього працездатного населення у світі) [21, с. 15].

Результати творчості вчених, винахідників, підприємців, художників, письменників, артистів складають в розвинених країнах вагомую частину національного багатства, а їхня частка в національному доході невинно зростає [15, с. 14]. Зростання цієї частки людського потенціалу наблизитиме суспільство до постіндустріальної системи господарювання, де переважатиме творча діяльність та специфічна самодостатня праця, яка не обов'язково матиме завершений вигляд. Обставини матеріального виробництва, як відомо, впливають на людину, а людські відносини, у свою чергу, справляють вплив на матеріальне виробництво [14, с. 289]. Це стосується і сфери духовної діяльності. Отже, трансформація в структурі виробництва, та, що дуже важливо, в структурі праці буде здійснювати вплив на структуру людського потенціалу і навпаки.

До чинників формування методології дослідження людського потенціалу належать: врахування досвіду минулого, в тому числі літописів, творів мистецтв, фольклору, надбань інших країн; розвиток науки і техніки; розвиток різноманітних інституцій [7, с. 126]. Еволюція економіки здійснюється через періодичну зміну технологій та відповідних інституційних та соціальних трансформацій у суспільстві [19, с. 103]. Все наведене – додаткові аргументи на користь назви „Кропивницький”, що виражає еволюційний поступ сучасного світу, на відміну від фактично феодальної, сировинної росії.

Національна культура об'єднує людей, що живуть на великих територіях і не обов'язково пов'язані кровно-родинними стосунками [17, с. 82-83]. Вона є ширшою, ніж етнічна культура, її творцями виступає освічена частка населення, її цінності полягають у духовній сфері. Водночас розвиток ринкової економіки та нехтування культурними цінностями на користь матеріально-грошових добутків зумовив появу так званої масової культури, існування якої не обмежується межами однієї країни. Технічний поступ забезпечив засоби масового тиражування і споживання творів культури та мистецтва. Тим самим поступ перетворив культуру з категорії естетичної в демографічне явище [18, с. 138]. Формування повноцінної ринкової економіки – це об'єктивне прагнення мешканців нашого краю, які сьогодні так чи інакше обмежуються економічною владою недоолігархів.

Для економіки України є актуальним і навіть обов'язковим вивчення досвіду країн-лідерів, щоб із урахуванням особливостей нашої країни (історико-національних і соціально-економічних) запровадити найбільш придатну модель економічного розвитку [20, с. 34]. Через формування національної ідентичності, що безпосередньо пов'язано з іменем Марка Лукича Кропивницького, суттєвих змін можна досягти і в структурі регіональної економіки: залучення іноземних інвестицій, розвиток культурної сфери і трансформація структури зайнятості дозволять зменшити залежність громадян від місцевих недоолігархів, здійснити поступ у

цивілізаційному напрямі, формуючи нематеріальні пріоритети людської діяльності (саме це і є постіндустріальна економіка).

Основою заможності мешканців України завжди була їх працьовитість та відповідальність за результати власної діяльності. Саме це викликало ненависть фінно-угорської та монгольської груп, які віднедавна почали вважати себе колискою слов'янських народів.

Такі ментальні риси знаходили своє відображення в системі буржуазного націоналізму (народного капіталізму), яка з часів Кропивницького зазнала небагатьох змін. Основними параметрами моделі народного капіталізму є:

- здійснення кадрової революції в уряді, на підприємствах ключові позиції мають зайняти економічно підготовлені, високоосвічені, ефективні фахівці, які дотримуються принципів моралі у повсякденному житті;
- запровадження простої і прогнозованої моделі оподаткування;
- зміцнення національної грошової одиниці, прив'язка гривні до декількох основних валют;
- формування економічних відносин між суб'єктами господарювання на принципах відкритої конкуренції;
- створення великої кількості малих та середніх приватних суб'єктів господарювання;
- усунення передумов для існування і розвитку в нашій країні державно-монополістичної і кланово-олігархічної економічних моделей [20, с. 36].

Висновки. Отже творцем поліваріантності розвитку нашого регіону виступає активна громада, яка має дослуховуватись до розумних, адекватних сьогоденню аргументів. Єдиним способом цивілізаційного, культурного та економічного розвитку території нашого краю є перейменування міста на Кропивницький.

Абсолютно зрозуміло, що лише зміна назви неспроможна подолати усі економічні та суспільні негаразди регіону. Але приклад реформування економіки області за методом М. Саакашвілі помножене на розвиток українських традицій і культури та зменшення або ліквідація економічної влади недоолігархів реально спроможні створити абсолютно якісно нову модель регіонального економічного розвитку.

Альтернативи просто не існує. Усі інші назви – це або повернення до минулого, або маніпулювання свідомістю. Поступ уперед освячує Кропивницький.

Список використаних джерел

1. Смичек І. В. Битва за Кропивницького : відеофільм / І. В. Смичек та ін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=a11YVKZD5Ac>.
2. Андрухович Ю. Невласні назви / Ю. Андрухович // Перша електронна газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://persha.kr.ua/andruhovich-vs-kirovograd/>.

3. Любарський Р. Чому я за назву „Кропивницький” / Р. Любарський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.facebook.com/groups/857796570959310/887324268006540/?notif_t=group_activity.
4. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Роман Яковенко. – Кіровоград : „Пік”, 2009, 548 с. : іл.
5. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Роман Яковенко. – [2-ге вид., випр.]. – Кіровоград : „КОД”, 2010. – 548 с. : іл.
6. Яковенко Р. В. Об’єктивна необхідність вивчення і дослідження національної економіки / Р. В. Яковенко // Розвиток економічної думки : зб. наук. праць. – 2014. – Вип. 7. – С. 5–15.
7. Яковенко Р. В. Людський потенціал : економічний зміст, структура та характеристика / Роман Яковенко // Зовнішня торгівля : право та економіка. – 2008. – № 5 (40). – С. 126–130.
8. Яковенко Р. В. Національно-ментальні фактори людського потенціалу / Роман Яковенко // Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право. – 2012. – № 1. – С. 158–161.
9. Яковенко Р. В. „Правила гри” на політичному ринку України : теоретико-економічне обґрунтування / Роман Яковенко // Наук. праці Кіровоградського нац. техн. ун-ту : Економічні науки. – 2013. – Вип. 23. – С. 388–395.
10. Яковенко Р. В. Тлумачний англо-український словник економічних термінів з елементами теорії та проблематики. Дидактичний довідник / Роман Яковенко. – [Вид. 2-ге, випр.]. – Кіровоград : видавець Лисенко В.Ф., 2015. – 130 с.
11. Заблоцький Б. Ф. Перехідна економіка : посіб. / Заблоцький Б. Ф. – К. : ВЦ „Академія”, 2004. – 512 с. (Альма-матер).
12. Лист Ф. Национальная система политической экономии : [Електронний ресурс] / Лист Ф. – Режим доступу : <http://www.knukim-edu.kiev.ua/index.php?id=613&view=article>. – Назва з титул. екрану.
13. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / Стеченко Д. М. – К. : Вікар, 2003. – 262 с.
14. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підруч. / Алексюк А. М. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.
15. Богиня Д. П. Основи економіки праці : навч. посіб. / Д. П. Богиня, О. А. Грішнова. – К. : Знання-Прес, 2002. – 313 с.
16. Статистичний щорічник України за 2008 рік / Державний комітет статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Державне підприємство „Інформаційно-аналітичне агентство”, 2009. – 568 с. : іл., табл.
17. Горелов А. А. Культурология : учеб. пособие / А. А. Горелов – М. : Юрайт-М, 2002. – 400 с.
18. Кіндзерський Ю. Інституціональні аспекти відтворення у контексті структурних трансформацій / Ю. Кіндзерський // Економіка України. – 2007. – № 2. – С. 4–13.

19. Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін : навч. посіб. / Бажал Ю. М. – К. : Заповіт, 1996. – 240 с.
20. Трофименко Г. С. Вибір моделі економічного розвитку України / Г. С. Трофименко, Є. О. Якубовський // Матеріали за XI міжнародна научна практична конференція [„Ключові въпроси в съвременната наука – 2015”]. (Софія, Болгарія, 17-25 квітня 2015 р.). – Софія : „Бял ГРАД-БГ” ООД, 2015. – Том 10 : Икономики. – С. 34–37.
21. Ермекова А. Е. Современное состояние мирового туризма / А. Е. Ермекова, Е. Е. Джоланов // Матеріали за XI міжнародна научна практична конференція [„Ключові въпроси в съвременната наука – 2015”]. (Софія, Болгарія, 17-25 квітня 2015 р.). – Софія : „Бял ГРАД-БГ” ООД, 2015. – Том 10 : Икономики. – С. 14–18.
22. Історія економічних учень : підруч. : у 2 ч. / за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання. – 2006. – Ч. 2. – 575 с.
23. Макконелл К. Р. Экономикс : принципы, проблемы и политика [Пер. с англ. 11-го изд.] / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю. – К. : ХаГар, 2000. – 785 с.; табл., граф.
24. З Невдахи у Вдахи : як українці змінюють власні прізвища // Відомості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vidomosti-ua.com/ukraine/2970>.
25. Смичек І. Франко підтримує наш вибір / І. Смичек [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vartoo.com.ua/franko-pidtrimuye-nash-vibir-do-175-richchya-z-dnya-narodzhennya-m-l-kropivnitskogo/>.